

શ્રી આદિનાથવીનતી

સંપા. ડો. રસીલા કડીઆ

લા.દ.ભા.સં. વિદ્યામન્દિર, અમદાવાદના જ્ઞાનભંડારના ત્રૂટક પુસ્તક પરથી પ્રસ્તુત કૃતિની નકલ કરી છે. પ્રતની સ્થિતિ શ્રેષ્ઠ છે. પ્રતમાંના સુન્દર, નાનકડાં અક્ષરો જોતાંની સાથે ગમી જાય. પણ સુન્દર હોય તે સુવાચ્ય હોય જ એમ બને નહિ. આ કૃતિને ડાકેલવામાં સારો એવો સમય ગયો. શ્રી લક્ષ્મણભાઈ તથા પ્રો. રમણિકભાઈ શાહના માર્ગદર્શનનો લાભ મળ્યો હોવાથી, અહીં તે બંનેનો આભાર માની લઉં છું.

એક જ પૃષ્ઠની આ પ્રતની પાછલ પ્રાકૃત ભાષામાં થોડા મોટા અક્ષરોમાં લખાયેલી એક અન્ય કૃતિ પણ છે. બંને કૃતિઓ સંપૂર્ણ છે. પ્રતની વચ્ચે બિનવપરાયેલ છિદ્ર છે. તેની આસપાસ ચોરસ આકૃતિ છે અને એમાં અક્ષરો પૂરેલ નથી. કૃતિને અંતે રચનાસમય કે લેખનસંવત કે સ્પષ્ટતથા રચનાકારનું નામ અપાયા નથી. અન્તિમ પંક્તિમાં આવતું 'સુરેન્દ્રસૂરિ' વિશેષણમાં શ્લેષ આપીને પોતાનું નામ જણાવ્યું હોય એમ લાગે છે. કૃતિની ભાષા, લેખનશૈલી વગેરેને જોતાં તેનો સમય અનુમાને ૧૫મા સૈકાની આજુબાજુની હોય તેમ જણાય છે. ભાષામાં પ્રાકૃત-સંસ્કૃત શબ્દોનો વપરાશ, અપભ્રંશની છાંટ ઉપરાંત કોઈ ચોક્કસ સ્થાનની બોલચાલની ભાષા-લોકબોલીનો વિનિયોગ થયો જણાય છે. શ્રી નરસિંહ મહેતાના 'નીરખને ગગનમાં' પદમાંનો 'ને' જેવો 'ન'નો પ્રયોગ અહીં વિશેષ જોવા મળે છે. જુઓ 'વારિ ન સીલ યોડિ'. પ્રથમ પંક્તિમાંની 'હ્રસ્વ ઈ' અલંકરણ રીતે છે. કૃતિમાં ભાવાભિવ્યક્તિ પણ સુન્દરતથા થઈ છે. ભક્ત હૃદયની આરજૂ, ભગવાન ઋષભદેવ પ્રત્યેની એકનિષ્ઠા અહીં સુપેરે પ્રગટ થઈ છે.

મધ્યકાલીન ગુજરાતી સાહિત્યના ભક્તિપરંપરાના પદોમાં 'આદિનાથ વીનતી' સ્તવન એ સમયના ઉત્તમ ભક્તિકાવ્યોની હરોળમાં ઊંચું રહી શકે તેવું સક્ષમ છે, જેની નોંધ લેવી ઘટે. 'આદિનાથ વિનતિ'ઓ ઘણી લખાઈ છે તે મધ્યે આ કૃતિ તેની લિપિ, ભાષા તથા અર્થ-એ સર્વ દૃષ્ટિએ શોભતી કૃતિ છે.

श्रीसुरेन्द्रसूरिकृत (?)

श्रीआदिनाथवीनती

- श्री आदिनाथ अवधारि करि प्रसादु, तइं विनवउं हिव जिसइं रहितप्रमादु
आगइ घणा भवभवार्णव वारि पूरि, हउं मेलविउ कीयउ तव कर्म दूरि. १
- गाढउ जिवीनउ करुणानिवास, केडउ न छांडउ मुज कर्मदासु
किमइ करी प्राणी विनाणी आजु, ए सीष(ख)वी सामि तु सारि काजु. २
- संमोहनिद्राभरि आजु जागी, जउ चित्ति जोयउ परमार्थि लागी
तउं एकु शत्रुंजय तीर्थनाथु, तउं देवु दीठउ जाइं आदिनाथु. ३
- कृपा करी कर्म तणी सधाडि, तउं हाकि हेला करि कर्मवाडि
दारिद्रमुद्रा प्रभु वेगि छोडि, तउं आवती वारि न सील खोडि. ४
- असंख्य सेव्या मइं भूमिपाल, दीठ्या सवे देस महाविसाल
जोया घणा धातु तणा विवाद, लोभांधि मूक्यां सवि सा[धु?]वाद. ५
- अकृत्य कौधां गणना व्यतीत, मइं मंत्र साध्या भुवन प्रतीत
इसे घणे कष्टि निकृष्टि थाइ, ए देहु पीडिउं न हुइ भलाइ. ६
- सौभाग्यु हुउं भुवि जीइ दूरि, न मापनउ रूपुं तिसउं सरीरि
न चितव्या चित्ति मनोर पूगा, ते जीव जाया कुण काजि जोगा. ७
- तउं एकु चिंतामणि कामुधेनु, तउं एकलउ कल्पु निमोपमानु
तउं एकु रुडइ मनसौख्य पूरइ, बीजा घणा देव किमर्थु कीजइ. ८
- तउं दुबळ पीहरु देवदेव, तू एकलानी कही इकु टेव
बोलिउं न भावइ इम वीनवीतां, कखा(षा)य वइरी किम तइं ति जीता. ९
- तउं एकु दामोदरु शूलपाणि, तउं एकु सोमेश्वर राख हाणि
तइं एकि बोध्या विधिमार्गि बोलइ, तइ एकि पीड्या सविजीव सेवइ. १०
- तउं एकु आखंडलु लोकपालु, तू एक पखि भुवि आलमालु (आलवालु ?)
तु आगिलउ कोइ नथी त्रिलोकि, मया करीउ तउ हिव मइं विलोकि. ११

- तउं एकु लोकोत्तमु, तउं अलक्षु, तउं एकु सर्वेश्वरु मउं जिदक्षु
तइं एकि धर्मद्रुममूल स्थाप्या, तइं एकलइ शास्त्र सवे प्रकाशां(श्या) १२
- तउं सिद्धिनारीसुख कालिं लीणउ, हउं हीडतउ भूतलि कष्टि रीणउ
तउं शाश्वतउं सौख्यु हूउं निचिंत, एयं सरीषा(खा) तू छइ सचिंत. १३
- स्वरूपुं रुडउं जगि वीतराग, भेदि नही तइं रमणी[अ]तिराग
सर्वश लोकोत्तरु तू पुराणु, तू ऊपिलउ कोइ नथी सुजाणु. १४
- तउं एकु संसार-समुद्र पारु, पामिउ तु जगन्नाथु करउ जुहार
जाणिउ नही कोइ न देवुदेवी, मू एक लागि तुज नाम वीवी. १५
- ए देसु रुडउ नगरीसु धन्यु, सुजाति नीकी कहीयइ गुणन्यु
तउं उपनउ जिवु सुहीसु एक्कु, प्रशस्यु बोलइं भुविरेकु लोकु. १६
- जे नित्यु पूजइ तइ धर्ममूलु, ते वेगि पामइ सु[ख]सिंधुकुलु
इसउं विचारी तव नामि लागउ, संसार कारागृहवास भागउ. १७
- मूकउ सवे ऊतरु तारि नाथ, विच्छेदि जाइं मेलि न मोक्षसाथ
कीधउ अलीढउ प्रभु दीस एता, रूडा करे ऊपरि मूज चेता. १८
- निसंबला संबलु आपि देव, एत्थं करंतउ नितु तुज सेव
ए विनति चित्ति करी अवधारि, मू आवतउ दुःखु धणी निवारि. १९
- मागउ नही राज्यु, न देवलोकु, न आदरउं चित्ति मनुष्यलोकु
ए आपणउ स्वामि सुरेन्द्रमूरि, करइ नही चित्ति किमइ न दूरि. २०

श्रीआदिनाथवीनती.

अधरां शब्दोना अर्थ

- कडी : १ हउं = हुं (में)
 मेलविउ = मेळव्या
 कीयउ = करो
 तव = तो
- कडी : २ जिवीनउ = जीवोने माटे
 केडउ = केडो
 सारि = सार / साध
- कडी : ३ जउ = जो
 जोयउ = जोयु
- कडी : ४ सधाडि = धाड सहित
 तउं = तुं
 हाकि = हांक /दूर कर
 दारिद्रमुद्रा छोडि = कृपणपणुं छोडी / प्रसन्नता आपी
 वारि न = अटकाव ने
 खोडि = खोड / ऊणप
 हेला = रमत / झडपथी / सरळताथी
- कडी : ५ सा[धु]वाद = सारो वाद /संवाद
- कडी : ६-७ व्यतीत = पूर्वे / अतीतमां
 गणना = गणतरी बहारना / अगणित
 जीह = जाणे के / जेनाथी मनोर = मनोरथ
 प्रतीत = प्रतीति / जाणे छे. तिसउ = तेवुं
 निकृष्टि थाई = कशुं न वळ्युं जोगा = योग्य
- कडी : ८ कल्पु निमोपमानु = कल्पवृक्षनी उपमा आपी शकाय
 तेवो
 मन सौख्य = मननुं सुख

- कडी : ९ पीहरु = पीयर
भावई = फावे छे.
- कडी : १० राखि = राख / अटकाव
हारिणि = हानि
राखि हारिणि = हानि थती अटकाव
विधिमार्गि = विविध रीते
एकि = एकना द्वारा
पीड्या = पीडित / दुःखी
- कडी : ११ आखंडलु = ईन्द्र
आलमालु = आलवाल = क्यारो / थांभलो
- कडी : १२ जिदक्षु = जोवानी ईच्छा
मउं = हुं
तइं = त्वया - तैं / तारा वडे
- कडी : १३ रीणउ = पीडा पामवुं
सचिंत = चिंता-समजदारी राखनार
- कडी : १४ ऊपिलउ = उपरनो / चडियातो
- कडी : १५ वीवी = विचि = तरंग / मोजुं (अहीं रढ)
- कडी : १६ नीकी = सारी
गुणन्यु = गुणज्ञ
उपनउ = जन्म्यो / पेदा थयो
जीवु = जीव रूपे
सुदीसु = सारो देश ?
- कडी : १८ अलीढउ = न जोडायेलुं
ऊतरु = उत्तर / जवाब / उतरवुं.

एता = आटला

चेता = चेतना

दीस = दी[च]स ?

मू = मारा पर / मने / मारे भाटे

कडी : १९ संबलु = भाथुं

टे. एसएम.जैन बोर्डिंग
टी.वी.टावर सामे,
झाईव-इन-रोड,
अमदावाद-५४